

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. j. Quidditas passionum, & earum species.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Ex quo sequitur, eundem actum habere posse plures malitias ex obiecto; quia illæ non debent expressè intendi, non posse habere plures bonitates ex obiecto, quia non potest vnus actus habere plura obiecta formalia.

Circumstantiæ sunt causæ bonitatis & malitiæ actus.
Dico secundo, alteram etiam causam bonitatis & malitiæ moralis esse circumstantias, quarum honestas ad actum bonum esse debet directè volita propter se, ad actum verò malum malitia earum non debet semper expressè intendi: quod tamen aliquando est necessarium, vt à circumstantiis determinetur in actum specialis malitia.

Ratio est, quia ex circumstantiis aliquando noua datur actu bonitas, vel malitia; quia ille specialem habent oppositionem cum aliqua virtute, vt cum occidis hominem, quem noster esse Sacerdotem. Aliquando non additur noua moralitas, sed augetur tantum, vel minuitur intra eandem speciem; quia scilicet illa præcisè spectata non habet oppositionem vel conformitatem cum noua virtute, vt si per integrum diem hæreas in cogitatione vindictæ; magis enim sine dubio peccas quam si hæres per quadrantem: ergo per circumstantias causatur bonitas & malitia moralis.

Quod autem bonitas earum directè debeat intendi, non autem malitia, probauit superior conclusio. Sed aliquæ tamen circumstantiæ sunt generales, quæ includuntur in quolibet peccato, qualis est ingratitude, inobedientia in Deum, & aliæ huiusmodi. Illæ cum reperiuntur v. g. in quolibet actu malo, certè non afferunt specialem malitiam, nisi quando specialiter sunt volitæ. Idem dici solet de circumstantiis actus purè interni, cuius tota malitia consummatur in corde. De quo plura scitu digna statuunt Theologi.

Finis extrinsecus causat bonitatem & malitiam.
Dico tertio, finem etiam extrinsecum, qui vocari solet finis operantis, causare in actu bonitatem aut malitiam.

Ratio est, quia si actus sint ex obiecto indifferentes, & eis addatur bonus finis, boni fiunt; si malus, fiunt mali. Ambulare ex charitate, bonum est; ambulare ad furandum, est peccatum furti.

Itaque si actus ex obiecto bonus referatur in malum finem, malus est, vt si orem ex vana gloria; malum enim, vt dixi, est ex quolibet defectu. Si autem actus ex obiecto bonus, referatur in bonum finem, nouam accipit bonitatem à fine; & si referatur in plures bonos fines, plures habet bonitates. Si actus sit indifferens ex bono fine, fit bonus, & multipliciter bonus, si multiplex sit finis; quia finis sua bonitate actum perfundit.

Si verò actus ex obiecto malus referatur in malum finem, vt si quis occidat ad furandum, est dupliciter malus. Si referatur in bonum finem, non propterea fit bonus; quia malum est ex quolibet defectu.

QVÆSTIO III.

De passionibus prope sunt materia virtutis moralis.

Arist. 2. Ethic. cap. 3. & lib. 2. Rhetor.

Explicata natura virtutis, & actu illius proprio, sequuntur passionibus, in quibus coercendis, & ad iustam temperiem moderandis, tota virtus occupatur, vt rectè traditur à Philosopho 2. Ethic.

A cap. 3. Agunt de illis Medici, quatenus earum moderatio præcipuum est remedium tuendæ valetudinis. Agunt Rhetores, vt earum commotione animus auditorum in sententiam inflectatur Oratoris. Agunt omnium accuratissimè Morales Philosophi, quia earum moderatio totum componit hominem, & ad omnem prouehit virtutem. Ego vt amplissimam materiam in pauca redigam, primum in genere ostendo, quenam sit quidditas & species, proprietates & causæ passionum; deinde singularum proprium characterem describo.

SECTIO I.

Quidditas passionum & earum species.

Passionum quidditas explicatur propria eius definitione; species illarum diuisionibus, & comparatione.

§. I.

Passionum nomen, & definitio.

Passionis nomen, vt rectè aduertit S. Thomas quæst. 22. art. 1. tripliciter sumi solet. Primum pro receptione cuiuslibet formæ; aer enim dum lucem recipit, pati dicitur. Secundo significat receptionem rei alicuius, cum alterius abiectio; aqua v. g. patitur cum refrigeratur. Tertiò receptionem rei alicuius cum abiectio illius quod naturæ patientis erat accommodatum, vt cum aqua calefit, patitur; quia recipit aliquid sibi disconueniens. In hac vltima significatione usurpatur hoc loco passio; significat enim motus illos animi, vt loquitur Augustinus lib. 9. ciuit. cap. 4. quos Græci παθή; nostri autem quidam, vt Cicero, perturbationes vocant, eo quod animum quando sunt vehementiores, de rationis sede deturbent. Quidam affectiones, vel affectus, quando scilicet mitiores sunt ac sedatores: quidam verò de Græco passionibus vocant, quando medium quandam statum habent, & corporis habitum immutant. Ad hæc tria nomina referri videntur alia omnia, quæ passim leguntur, agitudinum, procellarum, fluctuum, motuum, vinculorum; quia in iis ægra est anima, agitata, commota, captiua, compedita; quod ex sequentibus innotesceat.

Dico primum, passionem esse motum appetitus sensitui ex apprehensione boni vel mali, cum sit aliqua immutatione non naturali corporis. Idem significat Aristotelica definitio 2. Rhetoric. cap. 1. quæ ita se habet: *Affectus sunt, quibus homines commoti differenter iudicant.* Neque sensum alium habet Damascenus lib. 2. fidei, cap. 22. passionem definiens, *Motum virtutis appetitiua sensibilis, ob imaginationem boni aut mali.*

E Primum igitur passio dicitur motus, idest actus immanens, quia non est receptio tantum formæ alicuius, sed actio propriè dicta, quamuis appelletur passio propter immutationem corporis, quam adiunctam habet. Probatur autem, passionibus esse veros actus; quia ille actus est immanens & vitalis, per quem facultas vitalis tendit in proprium obiectum, & illud attingit: anima per passionem tendit in bonum & malum, & attingit illa: ergo passionibus sunt actus vitales. Non igitur audiendi sunt Stoici volentes dolorem & gaudia, cæteraque passionibus esse solum iudicia

A Aa 4 quædam

quædam & opiniones: v.g. dolorem esse opinionem præsentis, in quo demitti, contrahique animo rectum videtur; metum opinionem impendentis mali, quod intolerabile indicatur. Quæ omnia frivola esse ostenditur, quia actus circa bonum & malum non sunt iudicia, sed actus appetitui: passiones sunt actus circa bonum & malum: ergo passiones sunt actus appetitui; quibus tamen adiuncta semper sunt iudicia, cum nunquam appetitus ferri possit in incognitum. Soler autem ex recenti potius quam ex inueterata opinione, aut apprehensione oriri perturbatio; quia omne peregrinum & immodicum subito irruens perturbat animum; visitum & consuetum, aut nihil, aut parum affectus mouet.

Secundò, passio est actus appetitus, non rationalis, qui sequitur bonum intellectu apprehensum; sed sensitui, qui prosequitur bonum sensu apprehensum, similis appetitui brutorum. Quia scilicet, quamvis appetitus rationalis actus eisdem habeat circa bonum & malum sensibile, quos habet appetitus sensituius; amat enim, odit, desiderat, fugit, &c. actus tamen illi non sunt passiones, quia illi per se non causant commotionem ullam & mutationem in corpore: actus autem appetitus sensitui eam causant.

Tertiò dicitur motus hic oriri ex apprehensione boni & mali; appetitus enim cæcus est, ut dixi; neque tamen fertur in incognitum: igitur obiecta sensibilia ferunt primum externos sensus, inde in phantasiam appellantur, eique proponuntur ut bona, vel ut mala, unde in appetitu nascitur statim amor, desiderium, gaudium, odium, fuga, dolor. Tum demùm immutatio fit in corpore, quod necessariò semper alteratur, quoties excitatur in appetitu passio, quia cum resideat in ipso corde appetitus, dilatatur illud quoties appetitus tendit in bonum; contrahitur quoties auersatur malum, ut constabit ex sequentibus.

Colligi verò potest ex data definitione, passiones vniuersim posse diuidi dupliciter. Primò ratione obiecti, in eas quæ versantur circa bonum, & sunt quædam prosequutiones; & eas quæ versantur circa malum, & sunt quædam auersiones. Secundò ratione subiecti, in passiones appetitus concupiscibilis, quæ respiciunt bonum & malum absolute sumptum; & appetitus irascibilis, quæ respiciunt bonum & malum sub ratione ardui & difficilis. Deinde verò in utroque appetitu variæ sunt passiones. Circa primam illam diuisionem nulla esse potest dissensio. De secunda esse potest difficultas.

§. II.

Diuisiones passionum in eas quæ sunt appetitus concupiscibilis, & in eas quæ sunt appetitus irascibilis.

Deo secundò, passiones rectè ac adæquate diuidi in eas, quæ versantur circa bonum & malum absolute sumpta, pertinentque ad appetitum concupiscibilem; & eas quæ versantur circa bonum & malum sub ratione ardui, pertinentque ad appetitum irascibilem. Ita communiter Philosophi, & Theologi.

Ratio est, quia bonum duobus modis expeti potest, & malum dupliciter repudiari: primò ut est absolute bonum aut malum: secundò ut diffi-

cile obtineri, vel vitari potest, non quod difficultas ipsa sit formalis ratio obiecti quod terminat appetitum, hoc enim constat esse impossibile; sed quia bonum sic expeditur aliquando, ut per eam prosequutionem animal reddatur expeditum ad superandas difficultates, si quæ occurrant in prosequutione boni, aut mali fuga. Unde argumentor. Duæ rationes boni, quæ sufficiunt ad formalem distinctionem potentiarum appetituarum, sufficere quoque possunt ad distinguendos duos ordines passionum. Ratio boni absolute, & ratio boni ardui sufficiunt ad formalem distinctionem appetitus concupiscibilis & irascibilis: ergo illa etiam duplex ratio sufficit ad distinguendas eo modo passiones; præsertim etiam cum diuersa sint obiecta formalia illarum passionum; ratio enim boni, pro ut reddit animal expeditum ad superandas difficultates occurrentes in prosequutione obiecti, differt à ratione boni, quæ hoc non facit.

Obiicitur primò, passiones debere distingui per obiecta formalia & fines: sed facile & difficile non sunt obiecta vel fines; nam difficile non est aliquid appetibile: ergo passiones non distinguuntur penes facile vel difficile.

Respondeo facilitatem & difficultatem non esse rationes formales specificatiuas passionum, sed esse conditiones tantum & signa obiecti formalis, quod specificat passiones; obiectum enim formale specificans appetitum irascibilem est illa ratio boni, quæ ardua est, seu quæ fundamentum est talis arduitatis. Ipsa verò arduitas est solum conditio sine qua hoc bonum non esset tale, neque specificaret appetitum irascibilem & eius passiones.

Obiicitur secundò. Actus ille, quo quis fertur in calumum, aliasve ob causas repulsi facili, ut cum quis irascitur aduersus infantem, spectat ad appetitum irascibilem, cum sit actus ire; sed nulla ibi est arduitas vincenda: ergo passiones non debent distingui penes obiecta facilia, vel difficilia. Idem opponi potest de spe, quia sæpe sperare solemus res in quibus obtinendis nulla est arduitas.

Respondeo actum illum, quo aliquis irascitur aduersus calumum, aut puerum supplicem, esse veram iram, atque adeò illum pertinere ad appetitum irascibilem. Concedo autem nullam difficultatem formalem ibi esse superandam, sed esse vincendam difficultatem virtutalem. Appellatur enim difficultas virtualis, quoties obiectum huiusmodi est, ut quamvis non sit difficile, reddat tamen animal expeditum ad difficultates superandas, si quæ essent in prosequutione boni, & fuga mali. In obiecto appetitus irascibilis semper reperitur difficultas vel formalis, vel saltem virtualis; quia ille appetitus fertur semper in bonum, vel fugit malum, in cuius prosequutione vel fuga importatur erectio quædam, & concitatio appetitus.

Obiicitur tertiò. Intellectus, & sensus non multiplicantur penes arduitatem obiecti concupiscibilis: ergo neque debet multiplicari appetitus. Confirmari potest ex 2. Ethic. cap. 3. ubi dicitur, difficilius esse cupiditati quam iræ resistere: ergo penes difficultatem non distinguuntur passiones horum appetituum.

Respondeo, disparem esse rationem potentie cognoscentis, & appetentis; obiectum enim potentiarum cognoscentium non est bonum; idè ratio boni non eas multiplicat: appetituum autem tendunt in bonum. Philosophus verò dicit difficilius esse cupiditatem vincere, quam iram; sed non dicit cupiditatem ferri in aliquid difficile. Fatetur nullum

Passionum
diuisio.

Alia adæ-
quata di-
uisio.

Quæst. III. Sect. I. Quidditas passionum. 561

nullum esse affectum, cui adiunctus non sit aliquis dolor aut voluptas, tanquam actus distincti; quod significatur 2. *Ethic. c. 5.* cum dicitur, voluptatem & dolorem sequi ad omnes perturbationes.

§. III.

Numerus passionum utriusque appetitus.

Passiones
vndecim.

Dico tertio, passiones appetitus, tum concupiscibilis, tum irascibilis esse tantum vndecim, quarum sex pertinent ad appetitum concupiscibilem, amor, desiderium, gaudium, odium, fuga, dolor: quinque ad irascibilem, spes, audacia, desperatio, timor, & ira. Ita docet communis sententia, tametsi Philosophus *lib. 2. Rhetoricæ* constituat passiones tredecim. Nemesius *lib. de homine, cap. 17.* non proponat nisi quinque, cupiditatem quadruplicem, & iram: Plato assermet illas esse innumeras: Cardanus *lib. 14. subtilitatis*, & Viues *lib. 2. anime*, ponant viginti.

Ratio tamen vulgaræ divisionis optima traditur à S. Thoma. Tot sunt passiones in appetitu concupiscibili, quot diuersis modis contingit appetitum concupiscibilem tendere per prosecutionem in bonum, & per fugam in malum absolute consideratum; sex autem modis mouetur. Primo enim oblata re bona inclinatur appetitus per propensionem quandam, & coactionem sui ad illud bonum, præcise ab eius absentia & præsentia, estque amor. Si bonum illud sit absens, excitatur desiderium; si sit præsens, exoritur gaudium. Similiter oblata re oritur odium, seu auersio, præcise ab eius præsentia & absentia. Si res ea sit absens, oritur fuga; si præsens, gignitur dolor, seu tristitia.

Similiter in appetitu irascibili tot sunt passiones, quot modis contingit appetitum irascibilem tendere in bonum arduum per prosecutionem, & in malum arduum per fugam: quod contingit modis quinque; bonum enim difficile, si obtinendum sit, & præsens, mouere non potest appetitum irascibilem; quia si est præsens, nulla superesse potest vincenda difficultas, ideo nulla esse potest passio appetitus irascibilis circa bonum præsens, quæ opponatur ira. Vel igitur bonum absens arduum æstimatur possibile, vel impossibile ad obtinendum. Si possibile, duos in appetitu irascibili excitat motus prosecutionis: primo spem, quæ respicit bonum ipsum difficile tanquam finem & terminum. Deinde audaciam, quæ aggreditur media ad finem conducibilia, postposita eorum difficultate. Si verò bonum æstimeretur impossibile, desperatio exurgit spei opposita, cuius formale obiectum est impossibilitas illius boni, quæ malum quoddam est. Si autem malum arduum sit absens & imminens, oritur timor. Si præsens, excitatur ira, quæ offendentem repellimus cum quodam appetitu vindictæ.

Confirmatur eleganti ratiocinatione S. Thomæ *quæst. 23. art. 4.* Ut se habet agens naturale ad effectum suum, quem effectiue mouet; ita bonum proportionem se habet ad appetitum quem mouet obiectiue: sed agens naturale ita se habet ad effectum suum ut ei communicet, primo inclinationem quandam ad perfectionem similem perfectioni agentis, atque adeo ad ipsum quodammodo agens: secundò ut illi det motum ad illam perfectionem acquirendam, quando illa caruerit: tertio ut det illi etiam quietem in illa perfectione,

A quando illam habuerit; & consequenter alienet etiam à contrariis. Ita bonum primò mouet appetitum ad quandam proportionem ad ipsum, qui est amor, & consequenter ad odium contrarij: secundò ad motum in ipsum per desiderium: tertio ad quietem in ipso per gaudium, &c.

B Colligitur ex his primò, quare in appetitu concupiscibili sex ponantur passiones; in appetitu verò irascibili tantum quinque; quia scilicet appetitus irascibilis, ut dixi, versari non potest circa bonum præsens, quod nunquam est arduum; mansuetudo autem non est passio iræ opposita; vel enim significat negationem iræ, sicque non est passio; vel iram moderatam, & est ipsa passio iræ.

Colligitur secundò, generales quidem passiones esse tantum vndecim. Sed pro varietate tamen obiectorum materialium, innumeras illas esse, inuidiam, pudorem, emulationem, &c. Desiderium v.g. respicit bonum absens; si bonum illud sit honor, desiderium illud est ambitio; si sit pecunia, vocatur concupiscentia; si pulchritudo, vocatur generico nomine amor. Sic dolor respicit malum præsens; si malum sit aliena calamitas, vocatur hic dolor misericordia; si sit aliena prosperitas, vocatur inuidia; si sit infamia nostra, vocatur pudor.

C Supererat passionum comparatio, vel secundum ordinem generationis, idest quam passio aliam generaliter præcedat, vel secundum ordinem perfectionis, idest, quam sit alia perfectior. In quo nihil apparet difficile.

SECTIO II.

Proprietates passionum in genere.

Considerata quidditate passionum, quatuor eorum proprietates expono; immutant enim corpus, animam immutant, contrarietatem habent inuicem, & aliquando sunt mala.

§. I.

Immutatio tum corporis, tum animæ per passiones.

Dico primò, passiones causare semper mutationem aliquam in corpore, quæ initium semper habet in ipso corde, inde transit ad spiritum & sanguinem, vnde totum immutatur temperamentum.

Ratio est naturalis sympathia inter potentias eiusdem animæ, ex qua fit ut appetitu excitato per aliquam passionem, motrix etiam potentia ipsius cordis agat, & in ipso corde motum producat. Nam quia sedes appetitus est ipsum cor, quod continuò mouetur per dilationem & compressionem, seruatque spiritus vitales; simul ac exoritur passio, mutatur ipse motus cordis, quod in passionibus prosecutionis dilatatur, in auersationis comprimitur. Hinc in spiritibus oritur agitatio, qui sanguini immixti, illum etiam immutant; cumque sanguis toto sit fusus corpore, necesse est totam inde corporis temperiem disturbari, crearique sepe morbos, & ipsam etiam aliquando mortem.

Verum non omnes eodem modo passiones corpus immutant; siquidem amor accendit sanguinem & spiritum, & qui amant, ardent & calefcunt; hinc ad amandum procliores sunt, quibus corporis

Passiones
appetitus
concupiscibilis &
irascibilis.

Conclusio
prima.

Probat.